

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYSEL ÇALAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2014/2429)

Karar Tarihi: 21/9/2017

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Engin YILDIRIM
Üyeler : Celal Mümtaz AKINCI
Muammer TOPAL
M. Emin KUZ
Recai AKYEL
Raportör Yrd. : Halil İbrahim DURSUN
Başvurucu : Aysel ÇALAN
Vekili : Av. Çiğdem ALTUNTAŞ BAYHAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurunun oğlunun yabancı cisim yutma nedeniyle kaldırıldığı hastanede yaşamını yitirmesi ve bu ölüm olayına ilişkin etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedenleriyle yaşama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/2/2014 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.
7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve ekleri ile onaylı suretleri Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından gönderilen soruşturma dosyası içeriğinden tespit edilen olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, Mersin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu iken 15/9/2010 tarihinde yaşamını yitiren 1992 doğumlu S.A.nın annesidir.

A. S.A. nın Ceza İnfaz Kurumuna Girişi ve Ölümü

10. Başvurucunun oğlu S.A., kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde kabul etme veya bulundurma suçundan tutuklanarak 13/9/2010 tarihinde Mersin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) konulmuştur.

11. S.A., bireysel başvuru ve soruşturma dosyasına yansıdığı kadarıyla Ceza İnfaz Kurumuna girmesinden iki gün sonra, 15/9/2010 tarihinde bir radyo anteni yutmuştur. S.A. bunun üzerine önce Ceza İnfaz Kurumu revirine, akabinde ise Mersin Devlet Hastanesine (Hastane) götürülmüştür.

12. S.A. 15/9/2010 tarihinde saat 12.00 sıralarında Hastanenin Acil Servisine giriş yapmıştır. S.A., burada yapılan muayenesi neticesinde "*batında yabancı cisim*" notuyla Hastanenin Genel Cerrahi Servisine yönlendirilmiştir. Bunun üzerine yapılan tetkiklerde S.A.nın karnında 8-10 cm uzunluğunda 0,5-0,8 cm kalınlığında yabancı bir cismin bulunduğu tespit edilmiştir.

13. Hastane kayıtlarına göre vücuttaki yabancı cismin belli bir süre beklendikten sonra çıkmaması hâlinde ameliyatla alınması gerektiği S.A.ya açıklanmıştır. S.A., anılan açıklamayı içeren belgeyi imzalamıştır.

14. Takibe alınan hasta, saat 17.00 sıralarında kolundaki serumu çıkarmış ve tedaviyi kabul etmediğini bildirmiştir. Hastane kayıtlarına göre hasta tedaviyi kabul etmediği için diazem adlı ilaç hastaya enjekte edilememiştir.

15. Saat 18.00 sıralarında iğne yapılmak için yanına gidilen hastanın hareketsiz yattığı ve arrest olduğu anlaşılmıştır. Resusitasyona (durmuş olan dolaşım ve solunum sistemini yeniden çalışır hâle getirmek için uygulanan yöntemler bütünü) yanıt vermeyen hasta saat 18.10 sıralarında ölü kabul edilmiştir.

B. Ceza Soruşturması Süreci

1. Soruşturma Kapsamında Yapılan İlk İşlemler ve Alınan Raporlar

16. Hastanede görev yapan polis memurları Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olarak bulunan bir şahsın Hastanede öldüğünü Mersin Cumhuriyet Başsavcılığına bildirmiştir. Bunun üzerine nöbetçi Cumhuriyet savcısı, zabıt katibi ve diğer bazı kişilerle birlikte Hastaneye gitmiştir.

17. Cumhuriyet savcısı eşliğinde ölü haricî muayene işlemi gerçekleştirilmiştir. Ölü haricî muayenesinde eskiye ait birkaç yara izi dışında herhangi bir darp ve cebir izi tespit edilememiştir. Ölü haricî muayenesi işlemine katılan adli hekim, kesin ölüm sebebinin klasik otopsi işlemi yapılarak tespit edilmesinin yerinde olacağını belirtmiştir. Bunun üzerine kesin ölüm sebebinin tespiti amacıyla 16/9/2010 tarihinde klasik otopsi işlemi gerçekleştirilmiştir.

18. Kesin ölüm sebebinin tespiti amacıyla yapılan klasik otopsi işlemi sonucunda hazırlanan 8/2/2011 tarihli raporun ilgili kısmı şöyledir:

"(...)

DIŞ MUAYENE

(...)

Boyun solunda 1x1 cm kurutlu sıyrık, sağ spina iliaca anterior superior üst iç kısımda 2 adet 1 cm çapta kurutlu sıyrık dışında tüm vücudun muayenesinde herhangi bir travmatik lezyona rastlanmadı.

Ceset skopiye alındı. Mide içinde anten görünümünde opasite izlendi. Dirsek içlerinde enjeksiyon izleri görülmedi.

İÇ MUAYENE

(...)

Batın Muayenesi: Batın derisi kaldırıldı. Cilt altında kanama, batında serbest sıvı görülmedi. Karaciğer yüzey ve kesitleri doğal bulundu. Midede perforasyon görülmedi. Lümende sıvı gıda içinde 8 cm uzunlukta anten ucu bulundu, alındı. Mukozası doğal bulundu. Böbrekler ve dalağın yüzey ve kesitlerinde makroskopik patolojik özellik görülmedi. Diğer batın/pelvis organ ve yapılarında makroskopik patolojik özellik görülmedi. İskelet sistemi doğal bulundu.

(...)

SONUÇ

(...)

1-) Kimya İhtisas Dairesi'nin toksikoloji raporuna göre; kanda alkol (Etanol-Metanol) bulunmadığı, kan ve iç organ parçalarında aranan uyutucu-uyuşturucu ve toksik maddelerden hiçbirisinin bulunmadığı,

2-) Kişinin vücudunda ölümüne müessir travmatik lezyon bulunmadığı,

3-) Kişinin ölüm sebebi ve tıbbi hata yönünden değerlendirilmek üzere tüm adli tahkikat dosyası ve tedavi evraklarının gönderilerek (İstanbul) Adli Tıp Kurumu Başkanlığı ilgili İhtisas Kurulu'ndan görüş alınmasının uygun olacağı kanaatini bildirir rapordur."

19. Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı, ölüm sebebi ve tıbbi hata yönünden değerlendirilmek üzere dosyanın Adli Tıp Kurumuna gönderilmesine karar vermiştir. Adli Tıp Kurumu 1. İhtisas Kurulunun, Hastane kayıtları ile adli dosyada bulunan bilgi ve belgeleri dikkate alarak hazırladığı 25/5/2011 tarihli raporun sonuç kısmı şöyledir:

"(...)

SONUÇ:

(...)

1- Otopsi esnasında alınan kan ve iç organ örneklerinde aranan alkol uyutucu, uyarıcı ve toksik maddeler bulunmadığı,

2- Ceset muayenesinde boyun solda 1x1 cm'lik ve sağ spina iliaca anterior superior üst iç kısımda 2 adet 1 cm çaplı kurutlu sıyrık dışında yeni oluşmuş travmatik lezyon tarif edilmediği, bu kurutlu sıyrıkların da ölüm tevlid eder nitelikte olmadıkları,

3- Midede 8 cm uzunluğunda anten parçası saptanmış olup, otopside mide mukozasında tahribat ve duvarında delinme tespit edilmediğine göre bu anten parçası nedeniyle öldüğünün delilleri bulunmadığı,

4- Mevcut klinik ve otopsi bulgularına göre kişinin ölüm nedenlerinin belirlenemediği,

5- Hastaneye gelişi ile ölümü arasında geçen sürede (yaklaşık 5-6 saat) yapılan işlemlerin tıp kurallarına uygun olduğu oy birliğiyle mütalaa olunur."

20. Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı, kesin ölüm nedeninin belirlenememesi üzerine dosyayı Adli Tıp Kurumu Genel Kuruluna göndermiş; ölüm sebebi ve tıbbi hata yönünden yeniden bir değerlendirme yapılmasını talep etmiştir. Adli Tıp Kurumu Genel Kurulunun 26/7/2012 tarihli raporunda da mevcut klinik ve otopsi bulgularına göre kişinin ölüm nedeninin belirlenemediği ifade edilmiştir. Bu raporda ayrıca tıbbi bilgi ve belgelerin incelenmesi neticesinde hekimlere ve sağlık personeline atfi kabil bir kusur bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

2. Başvurucu ile Tanık Sıfatıyla Dinlenen Kişilerin Beyanları

21. Cumhuriyet savcısı 17/9/2010 tarihinde müşteki sıfatıyla başvurusunun ifadesini almıştır. Başvurucu ifadesinde özetle oğlunun ölüm olayı ile ilgili olarak gerekli incelemelerin yapılarak sorumlu kişilerin tespit edilmesini ve bu kişilerin cezalandırılmasını talep etmiştir.

22. Başvurucu ayrıca muhtelif tarihlerde Mersin Cumhuriyet Başsavcılığına verdiği dilekçelerle olayın aydınlatılmasını istemiştir. Başvurucu dilekçelerinde özetle oğlunun 12/9/2010 tarihinde saat 18.00 sıralarında gözaltına alındığını ve ertesi gün tutuklanarak Ceza İnfaz Kurumuna konulduğunu, 15/9/2010 tarihinde ise oğlunun tedavi amacıyla hastaneye kaldırıldığını öğrendiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Hastaneye gittiğinde oğlunun Ceza İnfaz Kurumunda bir metal parçası yuttuğunu ancak sağlık durumunun iyi olduğunu kendisine söylediğini, metal parçasının alınması için yapılacak olan ameliyatın risksiz olduğunu kendisine ifade edildiğini, 17.30 sıralarında oğluluyla ilgilenen doktorun yanına telaşla bir hemşirenin geldiğini ve doktora bir şeyler söylediğini, doktorun ise "Daha ne bekliyorsun git kalçasından iğne yap." dediğini, saat 18.45'te ise oğlunun ölüm haberinin kendisine bildirildiğini ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca söz konusu anten parçasının oğluna zorla yutturulup yutturulmadığı hususunun araştırılmasını talep etmiştir.

23. Cumhuriyet savcısı 23/9/2010 tarihinde S.A.nın Ceza İnfaz Kurumundaki arkadaşlarından B.B.nin ifadesini almıştır. B.B.nin ifadesi şöyledir:

"Ben halen Mersin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olarak yaklaşık 8-9 gündür bulunmaktayım. S.A. ile tutuklanmadan önce Osmaniye Polis Merkezi nezaretinde ve çocuk şube müdürlüğünde birlikte kaldık, aynı gün de tutuklanarak cezaevine götürüldük. Cezaevinde B-9 koğuşunda kalıyorduk. S.A. ile 12/09/2010 ile 15/09/2010 tarihleri arasında sürekli beraberdik. [S.A.] Bu süreç içerisinde gittikçe artan bir şekilde uyuşturucu krizine girmeye başlamıştı. Daha doğrusu ilk zamanlar ellerinde ve ayaklarında titreme oluyordu ancak süre geçtikçe krizi artmaya başlıyordu. Ellerindeki ve ayaklarındaki titremeler vücudunda kasılmalara neden olmaya, dili tutularak konuşamamaya başlamıştı. Hatta 14/09/2010 günü geçirdiği krizde dili tutuldu ve bayıldı. Yani gittikçe durumu kötüye gidiyordu, bünyesi de zayıftı, 2-3 gündür yemek de yememişti. Olay günü de S.A koğuşun yanında bulunan volta atmak için kullandığımız etrafı kapalı odaya yatağını koyarak burada müzik dinleyeceğini söyleyerek koğuşumuzda bulunan küçük radyoyu da yanına alarak volta atılan odaya geçti. Ben de S.A.nın odaya geçmesinden yaklaşık 2-3 dakika sonra odaya sigara içmek için gittiğimde S.A. radyonun antenini çıkarmış yutmaya çalışıyordu, hatta yutamadığı için gözlerinden yaş geliyordu parmağıyla da yutmak için zorluyordu. Ben olayı görünce arkadaşların yardım etmesi için bağırdım ve hemen müdahale ettim ancak S.A krize girmişti, kendinde değildi bu arada anteni yuttu. Biz hemen olayı görevlilere haber verdik. S.A.yı önce revire oradan da hastaneye götürdüler. Ancak S.A. girdiği krizde zor konuşuyordu, her tarafı kasılmış bir vaziyette idi. Bu olaylar öğleye doğru oldu. S.A. krize girdiğinde görevlilere haber veriyorduk, revire götürüp tedavisini yapıp tekrar koğuşa getiriyorlardı."

24. Ceza İnfaz Kurumundaki diğer tanıklar da olay anına ilişkin olarak B.B.nin ifadesine benzer şekilde beyanda bulunmuşlardır. Bu tanıklar yine B.B.nin ifadesine benzer şekilde S.A.nın Ceza İnfaz Kurumunda kaldığı süre içinde birkaç defa uyuşturucu krizine girdiğini, bu durumu Ceza İnfaz Kurumu yetkililerine bildirdiklerinde krize giren S.A.nın her defasında Ceza İnfaz Kurumu yetkililerince kurum revirine götürüldüğünü, revir dönüşlerinde S.A.nın krizi geçmiş bir şekilde yanlarına geldiğini ifade etmiştir.

3. Soruşturma Sonucunda Verilen Karar

25. Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı, soruşturma kapsamında elde ettiği verileri değerlendirerek 11/2/2013 tarihli ve Sor. No. 2010/33883, K.2013/2722 sayılı karar ile kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı, olay yeri incelemesi ile tanık beyanlarına göre ölen kişinin kaldığı koğuşta herhangi bir tartışma ve kavga yaşanmadığı, ölüm anına kadar koğuşta hayatın olağan akışında seyrettiği, ölen kişiye yönelik fiilî bir müdahalenin bulunmadığı, otopsi raporlarına göre kanda alkol, uyutucu, uyuşturucu madde ve toksik maddeye rastlanmadığı, vücutta bulunan kurutlu sıyrıkların ölümüne neden olabilecek nitelikte olmadığı tespitlerine vurgu yaparak ölümün

gerçekleşmesinde herhangi bir suç unsuruna rastlanmadığı sonucuna ulaşmıştır. Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı ayrıca, Adli Tıp Kurumundan alınan raporlarda Hastane hekimlerine ve sağlık personeline atfi kabil bir kusur bulunmadığının belirtildiğini dikkate alarak Hastane çalışanları hakkında da herhangi bir suç unsuruna rastlanmadığı sonucuna ulaşmıştır.

26. Başvurucu 12/6/2013 tarihli dilekçesinde özetle kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın eksik inceleme sonucu verildiğini, şikâyet dilekçesinde belirttiği delillerin toplanmadığını, oğlunun vücudunda bulunan metal parçasının vücuda ne şekilde ve nasıl girdiğinin aydınlatılmadığını, doktor ve hemşirelerin kusur ve ihmalinin araştırılmadığını belirterek kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın kaldırılmasını talep etmiştir.

27. Silifke 2. Ağır Ceza Mahkemesi 10/10/2013 tarihli kararı ile başvurunun itirazının reddine karar vermiştir.

28. Anılan karar 31/1/2014 tarihinde başvuru vekiline tebliğ edilmiştir.

29. Başvurucu 21/2/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

30. İlgili hukuk için bkz. *Nejla Özer ve Müslim Özer*, B. No: 2013/3782, 21/4/2016, §§ 74-89.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

31. Mahkemenin 21/9/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

32. Başvurucu, oğlu S.A.nın tutuklu olarak bulunduğu Ceza İnfaz Kurumundan hastaneye kaldırıldığının kendisine bildirilmesi üzerine derhâl Hastaneye gittiğini, Hastaneye gittiğinde oğlunun Ceza İnfaz Kurumunda anten parçası yuttuğunun ancak sağlık durumunun iyi olduğunun kendisine söylendiğini, bu açıklamadan belli bir süre sonra oğlunun vefat haberinin kendisine bildirildiğini, oğluyla ilgilenen Doktor R.S.nin adeta kaçarcasına ortadan kaybolduğunu, bu durumun oğlunun ölümünün ihmalden ya da yanlış tedaviden kaynaklandığı şüphesini kuvvetlendirdiğini ileri sürmüştür. Başvurucu bu kapsamda ayrıca, ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ve hükümlülerin özel ve devlet hastanelerinde yaşamlarının korunması için gerekli tedbirlerin alınmasının yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerin bir gereği olduğunu ifade etmiştir.

33. Başvurucu, ölüm nedeninin araştırılması ve olayda sorumlulukları bulunan Ceza İnfaz Kurumu görevlileri ile Hastanenin sağlık personeli hakkında kamu davası açılması talebiyle suç duyurusunda bulunduğunu ancak olay hakkında etkisiz bir soruşturma yürütülerek kovuşturmayaya yer olmadığına karar verildiğini belirtmiştir. Başvurucu bu kapsamda, söz konusu metal parçasının oğlunun vücuduna ne şekilde girdiği, yuttuğu veya yutturulduğu hususlarının soruşturmada yeterince aydınlatılmamış olduğunu, sadece oğlunun koğu arkadaşlarının yönlendirilmiş olma ihtimali kuvvetle muhtemel beyanlarına göre karar verildiğini, ceza ve infaz koruma memurlarının ifadelerinin alınmadığını, Ceza İnfaz Kurumu kamera kayıtlarının istenmediğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca, Hastanede oğluna müdahale eden doktor ve hemşirelerin kusur ve ihmalinin bulunup bulunmadığı hususunda etkili bir araştırma yapılmadığını, doktor ve hemşirelerin ifadelerinin dahi alınmadığını, söz konusu olayda doktor ve hemşirelerin kusurunun bulunmadığını belirten Adli Tıp Kurumu raporuna dayanılarak karar verilmesinin haksız ve hukuka aykırı olduğunu, Adli Tıp Kurumu raporlarının tarafsızlığının ve yeterliliğinin sorgulanmadığını, ölüm nedeninin belirlenemediğini, yeterli inceleme yapılmaması nedeniyle cezasızlığa neden olduğunu ifade etmiştir.

34. Başvurucu; yukarıdaki iddialarla (bkz. §§ 32, 33) yaşam hakkının, adil yargılanma hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Bakanlık görüşünde; kabul edilebilirlik koşulları ile ilgili olarak “etkili bir yargısal sistem kurma” yönündeki pozitif yükümlülüğün her olayda mutlaka cezai işlem başlatılmasını gerekli kılmadığı, yaşam hakkına yönelik ihlal iddialarının kasıtlı bir eylem ile gerçekleştirilmediği durumlarda mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olmasının yeterli olabileceği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde; yaşam hakkına ilişkin bir ihlal söz konusu ise bu ihlalin giderilmesinin öncelikle idari makamların ve derece mahkemelerinin yükümlülüğü altında olduğu, somut olayda başvurunun ilgili kişiler veya idare aleyhine hukuk veya idare mahkemelerinde herhangi bir tazminat davası açtığına dair bir bilginin bulunmadığı, Anayasa Mahkemesinin benzer nitelikteki 2013/1655 numaralı bireysel başvuruda, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararı verdiği, başvurunun şikâyetinin, kasti değil ihmale ilişkin bir ölüm iddiası olduğu dikkate alındığında somut olayda olağan başvuru yollarının tüketilmediğinin değerlendirildiği, bu sebeple başvurunun olağan başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiğinin düşünüldüğü belirtilmiştir.

36. Bakanlık, başvurunun esası hakkında yaptığı değerlendirmede öncelikle konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarına yer vermiştir. Bakanlık somut olay hakkında yaptığı değerlendirmede ise S.A.nın radyo anteni yutması üzerine kaldırıldığı hastanede vefat etmesinden hemen sonra ölü muayene ve otopsi işlemlerinin gerçekleştirildiğini, Ceza İnfaz Kurumunda bulunan bazı tutuklu ve hükümlülerin tanık sıfatıyla dinlendiğini, Adli Tıp Kurumundan alınan raporlarda sağlık personeline herhangi bir kusur atfedilmediğini, başvurunun soruşturma dosyasını inceleme yetkisine herhangi bir sınırlama getirilmediğini belirterek başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiğinin düşünüldüğünü ifade etmiştir.

B. Değerlendirme

37. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu, temel olarak oğlunun yaşamının korunmadığı ve olay hakkında etkili bir soruşturma yürütülmediği iddiasını ileri sürmüştür. Bu sebeple başvurunun adil yargılanma hakkı ile etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarının bir bütün olarak yaşam hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

38. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

“Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz.”

39. Anayasa'nın 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Devletin temel amaç ve görevleri, (...) kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

1. Genel İlkeler

40. Kişinin yaşam hakkı ile maddî ve manevî varlığını koruma hakkı, birbiriyle sıkı bağlantıları olan devredilmez ve vazgeçilmez haklardan olup devletin bu konuda pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin negatif bir yükümlülük olarak yetki alanında

bulunan hiçbir bireyin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme, bunun yanı sıra pozitif bir yükümlülük olarak yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını gerek kamusal makamların gerek diğer bireylerin gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51).

41. Anayasa Mahkemesinin yaşam hakkı kapsamında devletin sahip olduğu pozitif yükümlülükler açısından benimsediği temel yaklaşıma göre devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında gerçekleşen ölüm olaylarında Anayasa'nın 17. maddesi devlete, elindeki tüm imkânları kullanarak bu konuda ortaya konulmuş yasal ve idari çerçevenin yaşamı tehlikede olan kişileri korumak için gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili idari ve yargısal tedbirleri alma görevi yüklemektedir. Bu yükümlülük -kamusal olsun veya olmasın- yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyeti kapsamaktadır (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 52).

42. Ancak özellikle insan davranışının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlemin veya yürütülecek faaliyetin tercihi dikkate alınarak pozitif yükümlülük; yetkililer üzerine aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanmamalıdır. Pozitif yükümlülüğün ortaya çıkması için yetkililerce belirli bir kişinin hayatına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğu bilinmesi ya da bilinmesi gerektiği durumların varlığı kabul edildikten sonra böyle bir durum dâhilinde, makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde kamu makamlarının önlem almakta başarısız olduklarının tespiti gerekmektedir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 53).

43. Devlet -ister kamu isterse özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin- sağlık hizmetlerini hastaların yaşamlarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (*Nail Artuç*, B. No: 2013/2839, 3/4/2014, § 35).

44. Özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin yaşamlarını ve sağlıklarını koruma konusundaki pozitif yükümlülük, bu kişilerin tıbbi tedavilerine özen göstermeyi ve yaşamı üzerinde oluşabilecek olası tehditleri engellemeyi de içerir. Uygun bir tıbbi tedavinin sağlanması konusundaki eksiklikler yaşam hakkını koruma yükümlülüğüne aykırılık teşkil edebilir (*Semiha Gür*, B. No: 2013/8691, 6/1/2016, § 42).

45. Devletin yaşam hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüklerin bir de usule ilişkin yönü bulunmaktadır (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 54). Bu usul yükümlülüğünün bir olayda gerektirdiği soruşturma türünün, yaşam hakkının esasına ilişkin yükümlülüklerin cezai bir yaptırım gerektirip gerektirmediğine bağlı olarak tespiti gerekmektedir. Kasten yapılan ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm olaylarına ilişkin davalarda Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin, ölümcül saldırı durumunda sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu tür olaylarda, yürütülen idari ve hukuki soruşturmalar ve davalar sonucunda sadece tazminat ödenmesi, yaşam hakkı ihlalini gidermek ve mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli değildir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 55).

46. Ancak ihmal nedeniyle meydana gelen ölüm olaylarına ilişkin davalar açısından farklı bir yaklaşımın benimsenmesi gerekir. Buna göre yaşam hakkının veya fiziksel bütünlüğün ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise "*etkili bir yargısal sistem kurma*" yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 59).

47. Bununla birlikte ihmal suretiyle meydana gelen ölüm olaylarında devlet görevlilerinin ya da kurumlarının bu konuda muhakeme hatasını veya dikkatsizliği aşan bir ihmali olduğu, yani olası sonuçların farkında olmalarına rağmen söz konusu makamların kendilerine verilen yetkileri gözardı ederek tehlikeli bir faaliyet nedeniyle oluşan riskleri bertaraf etmek için gerekli ve yeterli önlemleri almadığı durumlarda bireyler kendi inisiyatifleriyle hangi hukuk yollarına başvurmuş olurlarsa olsunlar, insanların hayatının tehlikeye girmesine neden olan kişiler aleyhine etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi, hiçbir suçlamada bulunulmaması ya da bu kişilerin yargılanmaması 17. maddenin ihlaline neden olabilir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, §§ 59-62).

2. İlkelerin Olaya Uygulanması

48. Somut olayda başvuru, Mersin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olarak bulunan oğlunun gerek Ceza İnfaz Kurumu yetkililerince gerekse Hastane personeline gerekli özenin gösterilmemesi sonucu hayatını kaybettiğini, buna rağmen ölüm olayında ihmali olan kamu görevlilerinin cezasız kaldığını ileri sürmektedir. Başvuru ayrıca oğlunun vücudunda bulunan anten parçasının oğluna zorla yutturulmuş olabileceğini ifade etmektedir.

49. Bu durumda, yaşanan ölüm olayının kasıtlı bir şekilde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin yahut somut olayda yetkili makamların muhakeme hatasını veya dikkatsizliği aşan bir ihmalinin, yani olası sonuçların farkında olmalarına rağmen kendilerine verilen yetkileri gözardı ederek olayda ortaya çıkan riskleri bertaraf etmek için gerekli ve yeterli önlemleri almamaları gibi bir durumun bulunup bulunmadığının tespiti gerekmektedir. Çünkü bu gibi durumlarda yukarıda da belirtildiği üzere -birey kendi inisiyatifleriyle hangi hukuk yollarına başvurmuş olursa olsun- insanların hayatının tehlikeye girmesine neden olan kişiler aleyhine hiçbir suçlamada bulunulmaması ya da bu kişilerin yargılanmaması 17. maddenin ihlaline neden olabilir (bkz. § 45).

50. Bu nedenle somut olayda başvuru yollarının tüketilip tüketilmediği konusunda karar verebilmek için devletin Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında yaşam hakkını korumak için sahip olduğu "etkili bir yargısal sistem kurma" yönündeki pozitif yükümlülüğün kapsamının ve başvuru konusu olayda eğer varsa bu yükümlülüğün ne ölçüde yerine getirildiğinin tespiti gerekmektedir. Bu tespit ise ancak somut olayın koşulları ile yürütülen ceza soruşturmasının kapsam ve içeriği dikkate alınarak yapılabilir.

51. Bu çerçevede başvuru konusu olayda öncelikle S.A.nın vücudundan çıkan anten parçasının S.A.ya zorla yutturulmuş olabileceği yönündeki iddiaya değinmek gerekir. Cumhuriyet savcısı bu kapsamda S.A.nın Ceza İnfaz Kurumundaki arkadaşlarının ifadesini almıştır. Olay anına tanıklık eden tutuklu B.B., Cumhuriyet savcısı huzurunda verdiği ifadesinde açıkça radyo antenini S.A.nın yuttuğunu ifade etmiştir. Cumhuriyet savcısı tarafından dinlenen diğer tanıklar da tutuklu B.B. ile benzer şekilde beyanda bulunmuş ve olayda başka bir kişinin dahlinin olmadığını ifade etmiştir. Başvuru her ne kadar oğlunun koğu arkadaşlarının verdiği ifadelerin yönlendirilmiş olabileceği ihtimalinden bahsetmiş ise de başvuru formu ve ekleri ile soruşturma dosyasındaki hiçbir bilgi ve belge bu kişilerin beyanlarından kuşku duyulmasını gerektirecek bir veri içermemektedir. Kaldı ki başvuru oğlunun, bilinci açık bir şekilde hastaneye götürülmüş, hatta olası bir ameliyatın riskleri hakkında bilgilendirilmiş ve kendisinin ameliyat için yazılı rızası alınmıştır. Başvuru oğlunun S.A., hastanede yapılan bu işlemler sırasında söz konusu anten parçasının kendisine zorla yutturulduğu şeklinde bir beyanda bulunmamıştır. Ayrıca ölü muayenesi işlemi tutanağı ile otopsi raporunda, ölen kişinin vücudunda herhangi bir darp ve cebir izi tespit edilemediği belirtilmiştir. Bu tespitler de söz konusu anten parçasının S.A.ya zorla yutturulduğu iddiasını desteklememektedir.

52. Bu durumda ölen kişinin vücudundan çıkan anten parçasının ölen kişiye zorla yutturulması gibi bir durumun söz konusu olmadığı, somut olayda aksine bir durumdan “şüphelenilmesi”ni gerektirecek bir olgunun bulunmadığı anlaşılmaktadır. Öte yandan başvuru, ceza ve infaz koruma memurlarının ifadelerinin alınmamasının ve Ceza İnfaz Kurumu kamera kayıtlarının istenmemesinin bir eksiklik olduğunu ileri sürmüş ise de yukarıdaki tespitleri yapmaya imkân sağlayacak araştırmaların yapıldığı soruşturmada olay anının tespitine ilişkin başka bazı araştırmaların yapılmamış olması eksiklik olarak değerlendirilmemiştir.

53. Bununla birlikte yetkili makamların yaşanan ölüm olayında yukarıda (bkz. § 47) belirtilen ilkeler kapsamında değerlendirilebilecek bir rollerinin bulunup bulunmadığının da incelenmesi gerekmektedir.

54. Anten yutma olayından iki gün önce Ceza İnfaz Kurumuna konulan ve başvuru formunda uyuşturucu madde kullanımına bağlı sorunlar haricinde herhangi bir sorunundan bahsedilmeyen S.A.nın anten yutmak suretiyle kendisine zarar vermesinin önlenememiş olmasında, Ceza İnfaz Kurumu yetkililerinin cezai yönden sorumlu tutulmalarını gerektirecek ağır bir kusurunun olmadığı, bu nedenle somut olayda soruşturma makamlarının, Ceza İnfaz Kurumu yetkililerinin cezai sorumluluklarının bulunmadığı yönündeki tespitinden ayrılmayı gerektirecek bir yön bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kaldı ki soruşturma kapsamında Adli Tıp Kurumundan alınan raporlarda S.A.nın anten parçası nedeniyle öldüğünün delillerinin bulunmadığı ifade edilmiştir.

55. Bu durumda S.A.nın ölümünün tıbbi ihmalden ya da yanlış tedaviden kaynaklanmış olabileceği yönündeki iddianın incelenmesi gerekir. Bireysel başvuru formu ve eklerinde söz konusu ölüm olayının sağlık personelinin kasti bir tutumundan kaynaklandığını gösteren herhangi bir bulgu olmadığı gibi olayın meydana geldiği koşulların bu bağlamda herhangi bir şüphe uyandırmadığı anlaşılmaktadır. Başvurucu da söz konusu olayın sağlık personeli tarafından kasti şekilde gerçekleştirildiği yönünde bir iddia ileri sürmemiştir.

56. Dolayısıyla Anayasa'nın 17. maddesi bağlamında devletin sahip olduğu “etkili bir yargısal sistem kurma” yönündeki pozitif yükümlülük, somut olayda başvurucuya adli ya da idari yargı mercileri önünde açabileceği bir tazminat ya da tam yargı davası yolunun sağlanması ile yerine getirilmiş sayılabilir.

57. Bu itibarla Türk hukuk sistemindeki mevcut hukuki yollardan olup hem ilgili personelin ve idarenin sorumluluğunu saptayabilecek hem de gerektiği takdirde zararın ödenmesi yoluyla uygun giderim sağlayabilecek tazminat yolunun, somut olayda devletin yaşam hakkı kapsamındaki "etkili bir yargısal sistem kurma" yönündeki pozitif yükümlülüğünü yerine getirebilmesi bakımından öncelikle tüketilmesi gereken bir başvuru yolu olduğu sonucuna varılmıştır. Bu nedenle yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın öncelikle hukuk mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

58. Başvurucu, olayda ihmali olduğunu ileri sürdüğü personel hakkında suç duyurusunda bulunarak ceza soruşturması açılması talebinde bulunmuş olmakla birlikte hukuk mahkemelerinde tazminat davası ya da idari yargıda tam yargı davası açma imkânını kullanmamıştır. Bu durumda başvuru konusu olayda ihlale neden olduğu ileri sürülen eylem için kanunda öngörülen yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olduğundan söz edilemeyecektir.

59. Açıklanan nedenlerle başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA 21/9/2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Recai AKYEL

